

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Naturvårds- och fiskeenheten
Maria Thordarson
0501-60 54 21

SKÖTSELPLAN
2002-05-31

Diarienummer
511-11134-98

Sida
1(13)

Naturreservatet Klyftamon i Skövde och Götene kommuner

Skötselplan

Bilaga 3 till ”Naturreservatet Klyftamon - beslut om naturreservat enligt 7 §
naturvårdslagen”

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Syfte	3
2. Allmän beskrivning	3
2.1 Administrativa data	3
2.2 Topografi och läge	3
2.3 Geologi och hydrologi	4
2.4 Markanvändning	4
2.5 Vegetation, flora och fauna	5
2.6 Kulturhistoriska bevarandevärden	10
3 Mark och vegetationsvård	10
3.1 Övergripande mål	10
3.2 Generella riktlinjer och åtgärder	10
3.3 Beskrivning av skötselområde	10
4 Friluftsliv	11
4.1 Övergripande mål	11
4.2 Information och anläggningar	11
5 Dokumentation och uppföljning	11
6 Sammanfattning av planerad naturvårdsförvaltning	12
7 Referenser	13

BILAGOR

bilaga 3.1 skötselplanekarta 1:10 000

1. Syfte

Syftet med reservatet är att:

- för framtiden bevara och utveckla ett stort naturskogsområde med hållmarkstallskogar och hydrologiskt opåverkade myrar.
- bevara och gynna en flora och fauna, framför allt fågelfauna, som är knuten till mosaikartade naturskogar med naturliga successioner.
- bevara ett stort skogs-myr-område med vildmarkskaraktär för naturstudier och naturligt friluftsliv.
- bevara den geologiskt värdefulla kalhällsnatur med blockmarker som bildades när Baltiska issjön tappades och kalspolade området.
- följa upp åtaganden som följer av medlemskapet i den europeiska unionen. Naturreservatet har godkänts av regeringen att ingå i det europeiska nätverket av skyddade områden, Natura 2000.

Syftet skall tryggas genom att:

- hela området med skogar och myrar lämnas till fri utveckling.

2. Allmän beskrivning

2.1 Administrativa data

Skyddsform:	Naturreservat
Naturvårdsförvaltare:	Länsstyrelsen Västra Götalands län
Namn:	Naturreservatet Klyftamon
Kommun:	Skövde och Götene
Socken:	Lerdala, Berg, Vätzlösa och Holmestad
Kartor:	Topografisk karta: Skara 8D NV, Skara 8D NO Ekonomisk karta: 083 74, 083 75, 083 84
Gräns:	Se skötselplanekarta, bilaga 3.1.
Fastigheter och ägare:	Se bilaga 4.
Areal:	Totalt: 417 ha
Naturtyper:	Barrskog 255 ha Lövskog 4 ha Våtmark 158 ha

2.2 Topografi och läge

Klyftamon kallas det stora och nästan väglösa barrskogsområde som är beläget mellan Lugnåsberget, Timmersdala, Lerdala och Götene. Natur och landskapsbild är för centrala Skaraborg starkt avvikande. Ytterst tunna jordar på mager berggrund ger här några kvadratmil där magra barrskogar och myr präglar naturen. Den berörda reservatsdelen utgör således bara en mindre del. Denna del har dock den allra mest utpräglade hållmarksnaturen och är belägen mellan Bjursjöarna och Götene kommuns gräns.

Reservatet berör socknarna Lerdala och något lite Bergs socken i Skövde kommun samt Vätzlösa och i liten mån Holmestads socken i Götene kommun. Reservatet har en bredd i öst-västlig ledd på ca 2,5 km och en längd i nord-sydlig ledd på ca 3,3 km.

Topografiskt utmärks Klyftamon av en mångfald av tätt liggande bergryggar av gnejs, vilka troligen nära följer bergartens strykning, vilken har en dominerande nordvästlig-sydöstlig riktning. Höjdskillnaderna i reservatet är små. De lägsta partierna ligger strax över 100 m ö h och de högsta ligger på ca 120 m ö h (St. och L. Karingaberget).

Klimatiskt har Klyftamon, som andra delar av Skaraborgs län, tämligen varma somrar (julimedeltemperatur mer än 16 grader C). Nederbörds mängderna ligger strax över 600 mm/år och är sannolikt bara något mera än omgivande slättbygder.

2.3 Geologi och hydrologi

Klyftamon bildar en vattendelare mellan Sjøråsåns och Tidans dräneringsområden. De västra delarna av området dräneras utan större vattendrag till Slåttabäcken som hör till Sjøråsåns system. Slåttabäcken rinner igenom reservatets sydvästra hörn. I de östra delarna saknas också större vattendrag. Dessa delar dräneras mer eller mindre diffust till endera av Bjursjöarna och vidare till Lången. Endast i Stora Gåsemossens östra del finns ett drag med större vattenföring.

Reservatet är rikt på hydrologiskt opåverkade myrmarker och de största myrarna är Stora Gåsemossen och Nolmossen. Dessutom finns ett flertal mindre myrar.

Klyftamons berggrund utgörs av röd till rödgrå gnejs av västsvensk typ. I förhållande till de närbelägna platåbergen har Klyftamon en mycket mager berggrund. Gnejsen är mycket fattig på körtlar av mörkare, näringsrikare mineral.

Klyftamon är ett av de största sammanhängande nästan moränlösa markerna i Skaraborg. Bitvis finns rikligt med block. Anledningen till de nästan moränlösa markerna beror på att den Baltiska Issjöns tappning kalspolade dessa marker (Strömberg 1993). Området väster om Bjursjöarna är mycket viktigt för tolkningen av tappningsförloppet. Enligt Strömberg (muntl.) så ligger de viktigaste bildningarna någon kilometer väster om reservatet men en fullständig utredning från geologisk synpunkt är inte gjord.

Postglacialt har också ett stort antal myrmarker tagit form och utvecklat torvjordar. Myrmarker och sumpskogar kan uppskattas täcka ca 40 % av reservatet.

2.4 Markanvändning

Klyftamon är en gammal allmänningsskog som uppräknas i Västgötalagens allmänningsförteckning på 1300-talet (Lycken & Smedegård 1993). Området har lång kontinuitet som skogsmark. Det rådde förbud mot uppodling, svedjning och huggning för avsalu i allmänningen. Däremot fick man ta

virke till i första hand allmänna byggnader. Sannolikt har skogen också använts som betesmark. 1808 skedde den senaste stora branden i Klyftamon. Flera mindre bränder har skett även senare. Brandstubbar sedan den stora branden 1808 förekommer i hela området men de är fåtaliga. Inga grova brandstubbar har noterats men det kan bero på att man hämtade virke i skogen och att det därmed inte fanns några grova träd vid brandtillfället. Under 1800-talet nyttjades skogen sannolikt för bete och några av kärren, bland annat Hansamossen, har använts som slåttermark. Marken i Klyftamon är mager och det är troligt att både betes- och slåttermarken övergavs tidigt, redan i början av 1900-talet.

Det är gott om döda och döende enbuskar. Det innebär att en ganska öppen mark bör ha föregått beskogningen. Efter branden 1808 och fram till 1800-talets slut har området varit tämligen öppet. Träden har en maximiålder på ca 125 år. Det finns dock bestånd med gammeltall i reservatets perifera delar bl.a. Koflyhall. De äldsta träden har uppmätts till mellan 150 och 180 år.

Hela området har på något sätt påverkats av skogsbruk under de senaste 100 åren, men mycket få åtgärder har gjorts de senaste 30 åren.

2.5 Vegetation, flora och fauna

Naturreservatet Klyftamon är ett stort och nästan opåverkat skogsområde i centrala Skaraborg. Vegetationen präglas framför allt av naturligt uppkomna hällmarkstallskogar och myrar som bildar en välutvecklad skog-myr-mosaik. Inom reservatet finns inga spår av trakthyggesbruk och vägnätet är i stort sett obefintligt. Området har en stark vildmarkskaraktär.

Den största myren i området är Stora Gåsemossen och den hyser en mycket artrik halvgräsflora med t.ex. snip och dyttåg. I östra delen finns ett mycket välutvecklat sluttande avvattningsdråg.

På mycket små ytor finns en påverkan av odlingslandskapets vegetation från förra sekelskiftet.

I tabell 1 redovisas inom naturreservatet förekommande naturtyper och arealer för dessa.

Vegetationstyp	Natura 2000-naturtyp	Areal
Tallmosse av skvattram-typ	Högmossar, 7110	129 ha
Tallmosse av ris-typ (västlig typ)		
Ristuvmosse av ljung-kråkris-Sphagnum fuscum-typ		
Mjukmattekärr av starr-vitmoss-brunmoss-typ-Sphagnum fallax-subsecundum-variant	Öppna svagt välvda mossar, fattiga – intermediära kärr och gungflyn, 7140	29 ha
Mjukmattekärr av starr-vitmoss-typ		
Sumpkärr av högstarr-ört-typ		
Tallskog av lav-typ - hållmarksvariant	Västlig taiga, 9010	255 ha
Tallskog av lingonris-typ		
Barrblandskog av blåbärsris-typ		
Blandskog av ris-gräs-typ		
Sumpskogar av sumpört-starr-typ		
Alkärr av sumpört-typ		
	Lövsumpskog av fennoskandisk typ, 9080	4 ha
	Summa	417 ha

Tabell 1. Inom naturreservatet förekommande vegetationstyper/naturtyper: Vegetationstyper enligt nordiska ministerrådet (1984) och Natura 2000-naturtyp enligt Natura 2000-systemet (Naturvårdsverket 1997). Arealuppgifter ges för de olika kategorierna var för sig.

Tallskog

En av de dominerande vegetationstyperna i Klyftamon är hållmarkstallskog. Trädsiktet är gles med vanligtvis knotig och senvuxen tall på bergig mark med mycket tunna jordlager. Av övriga träd finns enstaka exemplar av björk, asp och gran. Fältsiktet domineras av ljung och lite lingon. Botten-siktet domineras av olika arter av ren- och bägarlavar.

På något djupare jordlager finns tallskog där lavarna minskat och bärrisen ökat. Gran och lövträd är vanligare än i den utpräglade hållmarkstallskogen. Fältsiktet domineras av lingon med inslag av blåbär och ljung. Dessa tallskogar finns inte i stora sammanhängande ytor i reservatet utan bildar ofta en övergångszon mellan hållmarkstallskog och barrblandskog på djupare jordtäckte.

Barrblandskog

Förhållandevis små ytor av reservatet täcks av barrblandskogar med mer eller mindre stort inslag av lövträd. Trädsiktet domineras av tall och gran med ett inslag av björk och asp. Bitvis finns rätt gott om avdöende enbuskar. I fältsiktet domineras blåbär och kruståtel med inslag av lite mer krävande arter som vårfryle och ekorrbär. I några områden, bland annat nordost om Nolmossen, finns ganska stort inslag av björk och asp. Här och var finns riktigt grov asp och även hålträd av asp.

Marken i dessa skogar är ofta blockrik och vegetationstypen finns ofta i zoner mellan hållmarker och myr.

Tallmosse

Tallmossar är, jämte tallskog, den dominerande vegetationstypen i reservatet. Tall dominerar trädsiktet och möjligen finns någon björk. Tallarna är ej särskilt högvuxna. I sydöstra delen av Stora Gåsemossen finns dränerade tallmossar med mera högvuxna träd. Längst ut mot mossens mitt finns rik-

ligt med lågvuxen tall. Klyftamon ligger i gränstrakterna för utbredningen av den östliga arten skvattram och den västliga arten klockljung. Vissa av mossarna domineras av ett tätt och högvuxet risskikt av skvattram och odon. På andra mossar saknas skvattram helt och klockljung finns istället. Även ljung, lingon, rosling och blåbär brukar finnas bland risen. I bottenskiktet finns framför allt klubbvitmossa *Sphagnum angustifolium* men även vägg- och husmossa.

Små ytor av Stora Gåsemossen är öppen mosse. Dessa delar kännetecknas av ljungtuvor med rosling, tuvull, tranbär och småvuxet hjortron. I bottenskiktet dominerar vitmossor, framför allt rostvitmossa *Sphagnum fuscum*.

Fattigkärr

I många laggar runt mossarna finns fattigkärr med en tät vitmossmatta samt flaskstarr, trådstarr, gråstarr och vattenklöver.

I det avvattningsdråg från Stora Gåsemossen som startar strax väster om Fotes url och sträcker sig ända till Hansamossen finns en rikare vegetation med brunmossor och många starrarter. Trådstarr dominerar men där finns även strängstarr, ärtstarr, hirsstarr, sumpstarr och taggstarr. I skogskanten finns också det nordliga klotstarret. På några ställen har tätört påträffats.

I hålor och sänkor i hållmarksterrängen finns små kärr med blåsstarr, vattenmåra, ältranunkel och mannagräs i kanterna.

Sumpskogar

Utspritt i hela reservatet finns små ytor med sumpskogar. Tall, gran, björk och klibbal finns i de flesta men med olika dominans. Öronvide och brakved finns ibland i buskskiktet. På några håll finns pors. I fältskiktet är trådtåg, hundstarr, grenrör, videört och kärrviol vanliga. I övergångar mot mossar är tuvull vanlig. Olika vitmossor dominerar i bottenskiktet tillsammans med björnmossa. I lite rikare typer finns spärrvitmossa *Sphagnum squarrosum*. I kanterna av Stora Gåsemossens södra lagg finns rikligt med korallrot.

Strax norr om Stora Gåsemossen finns ett typiskt alkärr med grova socklar. Delar av sumpskogarna i hela området har tydliga karaktärer av alkärr med tendens att bilda grova socklar.

Kryptogamfloran

Epifytflora

Av de mer intressanta epifyterna som noterats kan nämnas rostfläck *Arthonia vinosa* och frostig trädgrönelav *Scoliciosporum pruinosum* på klibbalsbaser i en sumpskog norr om Nolmossen. Frostig trädgrönelav är rödlistad. På barrträden är signalarten gammelgranslav *Lecanactis abietina* vanlig och på en grangren i ett äldre skogsbestånd norr om Stora Gåsemossen är nästlav *Bryoria furcellata* funnen. Nästlav är huvudsakligen en nordlig art och är en bra signalart i södra Sverige. På några ställen finns partier med gott om hänglavar av vanliga arter.

Epixyl flora

Det finns god tillgång på ved i området. Det är lövet (framför allt björk men även asp) som börjar dö av. Lågorna hyser en fin levermossflora med signalarter som långfliksmossa *Nowellia curvifolia*, vedfliksmossa *Lophozia longiflora* och liten hornfliksmossa *Lophozia ascendens*.

Den vanliga knappåslaven rostfläckig nållav *Chaenotheca ferruginea* är vanlig på torrträd medan den lite kräsnare arten vednål *C. brunneola* noterades på ett torrträd norr om Stora Gåsemossen. Två arter av kolflarnlav *Hypocenomyce anthracophila* och *H. castaneocinerea* vilka växer på bränd ved har noterats från ett par ställen.

Epilitisk flora

Signalarterna fällmossa *Antitrichia curtipendula* och västlig hakmossa *Rhytidiadelphus loreus* har noterats på block på några platser och korallav *Sphaerophorus globosus* är funnen på bergväggar i norra delen. I övrigt är moss- och lavfloran på sten representerad av vanliga arter.

Svampfloran

En intressant signalart av marksvamp som noterats är dropptaggsvamp *Hydnellum ferrugineum/peckii*. På ved har signalarterna rävticka *Inonotus rheades* (på al) och tallticka *Phellinus pini* (på tall) noterats.

Fågelfaunan

Utpräglade barrskogsfåglar präglar fågellivet i Klyftamon. Tättningar som dubbeltrast, rödstjärt, talltita, tofsmes och mindre korsnäbb är viktiga i fågelkören och häckar i området.

Hela fem hackspettsarter finns i Klyftamon. Större och mindre hackspett häckar i området och möjligen även spillkråka och gröngöling. De två senare ses ofta i området. På senare år har enstaka noteringar av tretåig hackspett gjorts. Skogsugglorna sparvuggla och pärluggla finns i reservatet.

Trana häckar med minst ett par i närheten av Stora Gåsemossen och Nollmossen. Rovfåglarna för ett mer undantaget liv med undantag av fiskgjusen som häckar strax utanför. Ormvråk, sparvhök och duvhök häckar i området.

Den fågel för vilken Klyftamon är viktigast är sannolikt tjädern. I centrala Skaraborg är det svårt att tänka sig en bättre tjäderbiotop än det här området. Mogen hållmarkstallskog som omväxlar med tallmossar och kärr. Två större spelplatser finns i reservatet.

Av de övriga hönsfåglarna är orren vanligast. Spillning av järpe har noterats.

Art	Kategori	Växtplats
Kärlväxter		
Dytåg <i>Juncus stygius</i>		Stora Gåsemossen
Snip <i>Scirpus hudsonianus</i>		Stora Gåsemossen
Grönpyrola <i>Pyrola chlorantha</i>	S2	Noterad på några platser
Korallrot <i>Corallorhiza trifida</i>	S2	Stora Gåsemossen
Mossor		
Fällmossa <i>Antitrichia curtipendula</i>	S2	S om Lilla Käringaberget
Stor revmossa <i>Bazzania trilobata</i>	S3	Norra delen
Blåmossa <i>Leucobryum glaucum</i>	S1	Noterad på några platser
Liten hornfliksmossa <i>Lophozia ascendens</i>	S3	N om Stora Gåsemossen
Vedfliksmossa <i>Lophozia longiflora</i>		N om Nolmossen
Långfliksmossa <i>Nowellia curvifolia</i>	S2	Framförallt N om Nolmossen
Bågpraktmossa <i>Plagiomnium medium</i>	S2	N om Stora Gåsemossen
Vågig sidenmossa <i>Plagiothecium undulatum</i>	S2	Sällsynt
Källpraktmossa <i>Pseudobryum cinclidioides</i>	S3	N om Stora Gåsemossen
Västlig hakmossa <i>Rhytidiadelphus loreus</i>	S3	S om Lilla Käringaberget N om Nolmossen
Krushättemossa <i>Ulotia crispa</i>	S1	N om Nolmossen
Lavar		
Rostfläck <i>Arthonia vinosa</i>	S2	N om Nolmossen
Nästlav <i>Bryoria furcellata</i>	S2	N om Stora Gåsemossen
Kolflarnlav <i>Hypocenomyce anthracophila</i>	S2	NÖ om Stora Käringaberget S om Lilla Käringaberget
<i>Hypocenomyce castaneocinerea</i>	S2	NÖ om Stora Käringaberget S om Lilla Käringaberget
Tunn flarnlav <i>Hypocenomyce friesii</i>		
Grynig blåslav <i>Hypogymnia farinacea</i>	S1	Tämligen allmän i äldre tallbestånd
Gammelgranslav <i>Lecanactis abietina</i>	S1	Tämligen allmän i äldre granbestånd
<i>Lecidea botryosa</i>	S2	S om Lilla Käringaberget
<i>Lecidea tugidula</i>		N om Nolmossen
Blodlav <i>Mycoblastus sanguinarius</i>		Tämligen allmän
Frostig trädgrönelav <i>Scoliosporum pruinosum</i>	DD	N om Nolmossen
Korallav <i>Sphaerophorus globosus</i>	S3	Sällsynt i norra delen
Svamp		
Skiktdynsvamp <i>Daldinia concentrica</i>		Stora Käringaberget
Dropptaggsvamp <i>Hydnellum ferrugineum/peckii</i>	S3	N om Stora Gåsemossen
Rävticka <i>Inonotus rheades</i>	S2	N om Nolmossen
<i>Phellinus nigricans</i>		Sällsynt
Tallticka <i>Phellinus pini</i>	S3	Bland annat N om Hansamossen
Fåglar		
Spillkråka <i>Dryocopus martius</i>	EU	Revir i reservatet, häckar ibland
Gröngöling <i>Picus viridis</i>		Finns i reservatet
Större hackspett <i>Dendrocopos major</i>		Häckar i reservatet
Mindre hackspett <i>Dendrocopos minor</i>	VU	Häckar i reservatet
Tretåg hackspett <i>Picoides tridactylus</i>	VU/EU	Noterad i reservatet
Trana <i>Grus grus</i>	EU	Häckar i reservatet
Fiskgjuse <i>Pandion haliaetus</i>	EU	Häckar strax utanför reservatet
Tjäder <i>Tetrao urogallus</i>	EU	Två spelplatser
Orre <i>Tetrao tetrix</i>	EU	Finns i reservatet
Järpe <i>Bonasia bonasia</i>	EU	Spillning har noterats
Sparvuggla <i>Glaucidium passerinum</i>	EU	Finns i reservatet
Pärloggla <i>Aegolius funereus</i>	EU	Finns i reservatet

Tabell 2. Hotkategori anges för rödlistade arter (ArtDatabanken 2000): (RE) Försvunnen; (CR) Akut hotad; (EN) Starkt hotad; (VU) Sårbar; (NT) Missgynnad; (DD) Kunskapsbrist (Gärdenfors mfl. 2000). Signalartsvärde anges för signalarter: (S1) Mindre bra; (S2) Bra; (S3) Mycket bra (Skogsstyrelsen 1995). Arter i habitatdirektivet och fågeldirektivet (EU).

2.6 Kulturhistoriska bevarandevärden

På en bergrygg mellan Stora Gåsemossen och Hansamossen ligger en stenkonstruktion, rester efter ett litet pörte, som kallas Fotes url eller Fotes ul (Blom 1970). Det finns rester av gamla stenmurar runt våtmarker som tidigare har använts som slåttermark. I nordligaste delen av reservatet, vid Koflyhall, finns en stor stenmur utmed den gamla häradsgränsen mellan Vadsbo och Kinne härad (numera gräns mellan Skövde och Götene kommuner).

Två registrerade fornlämningar finns i reservatet; odlingsrösen vid Koflyhall och en offersten i sydväst, strax norr om Slåttabäcken.

3 Mark och vegetationsvård

3.1 Övergripande mål

Det övergripande målet med reservatet är att för framtiden bevara och utveckla ett stort område med hydrologiskt opåverkade myrar och naturligt uppkommen hållmarkstallskog. Den välutvecklade skog-myr-mosaiken ska bevaras och den därtill hörande naturliga successionen. Flora och fauna, speciellt fågelfaunan, som är typisk för dessa naturtyper ska gynnas och antalet signal- och rödlistade arter bör öka på sikt.

3.2 Generella riktlinjer och åtgärder

Hela naturreservatet med dess mosaik av hållmarkstallskogar och myrar ska lämnas för fri utveckling. Inga skogliga aktiviteter som avverkning, gallring och röjning får göras. Områdets hydrologi får inte ändras.

3.3 Beskrivning av skötselområde

Inom reservatet finns endast ett skötselområde. De olika naturtyperna inom reservatet finns redovisade i tabell 1.

Skötselområde

Areal: 417 ha

Beskrivning: Klyftamon är ett stort område med naturligt uppkommen hållmarkstallskog och hydrologiskt opåverkade myrar. I reservatet finns en värdefull fågelfauna. Två stora tjäderspelplatser finns i området.

Skötselmål: Fri utveckling.

Kvalitetsmål: En mosaikartad skog med hållmarkstallskogar och myrar med en naturlig succession. Den flora och fauna, speciellt fågelfaunan, som hör till dessa naturtyper ska bevaras och gynnas.

Engångsåtgärder: Inga.

Underhållsåtgärder: Inga.

4 Friluftsliv

4.1 Övergripande mål

Reservatet skall ge möjlighet till naturstudier, forskning och ett rörligt friluftsliv på områdets naturliga villkor. För besökare bör gränsmarkeringar och informationstavlor sättas upp. Inga vandringsleder eller stigar ska anläggas inom reservatet.

4.2 Information och anläggningar

Informationstavlor skall sättas upp på de platser som är markerade på karta i bilaga 3.2. Tavlorna skall utföras enligt svensk standard och naturvårdsverkets anvisningar. De skall innehålla karta över reservatet samt beskriva dess syfte, bevarandevärden och gällande föreskrifter för allmänheten. På informationstavlorna ska det även framgå att naturreservatet delfinansierats med medel från EU:s LIFE-fond för naturvårdsåtgärder.

Naturreservatet skall inte marknadsföras.

Gränsmarkeringar skall utföras enligt naturvårdsverkets anvisningar.

Informationsanläggningar skall tillses regelbundet och underhållas vid behov av naturvårdsförvaltaren.

5 Dokumentation och uppföljning

En dokumentation av skötselåtgärder och deras effekt på flora och fauna är normalt nödvändig för att se om den föreslagna skötselplanen följs och om målsättningen med naturreservatet uppfylls av de genomförda åtgärderna. I skötselplanen föreslås att all mark inom naturreservatet lämnas för fri utveckling och därför finns inga egentliga skötselåtgärder att följa upp. Däremot är det av stor vikt att kvalitetsmålen följs upp för att se om målen uppfylls.

Klyftamon är mycket värdefullt för fåglar och då särskilt skogshöns som tjäder, orre och järpe. Totalt finns rapporter om nio fågelarter inom Klyftamon som är ansvarsarter enligt EU:s fågeldirektiv.

En regelbunden inventering av fågellivet bör komma till stånd för att kunna göra en uppföljning av områdets kvalitetsmål.

I samband med en översiktlig inventering och naturvärdesbedömning av Klyftamon 1995 befanns området hysa förhållandevis få växtarter (kärleväxter, mossor, lavar och svampar) av stort naturvärde. I nuläget bedöms det inte vara angeläget med uppföljning och dokumentation av floran.

Möjligheten att naturvårdsbränna i området bör undersökas och en plan utformas.

Skötselplanen bör revideras då uppföljningen indikerar att behov finns. Naturvårdsförvaltaren ansvarar för att dokumentationen utförs och utvärderas.

6 Sammanfattning av planerad naturvårdsförvaltning

Hela naturvårdsförvaltningen för naturreservatet Klyftamon bekostas av staten.

En sammanfattning och prioritetsordning av planerad tillsyn och uppföljning av skötsel- och kvalitetsmålen redovisas i tabell 3.

Att gränsmarkeringar och reservatsskyltar sätts upp är av högsta prioritet. Av högsta prioritet är också att en återkommande fågelinventering av området görs var 3:e år. Det är av hög prioritet att tillsynen av skyltarna sker årligen och att tillsynen av skogen sker var 10:e år.

Skötselåtgärder, uppföljning och tillsyn	När	Prioritet
Gränsmarkering	1 gång	1
Tillverkning och uppsättning av skyltar	1 gång	1
Tillsyn: skyltar	Årligen	2
Tillsyn: skog	Var 10:e år	2
Fågelinventering	Var 3:e år	1

Tabell 3. Prioritering av föreslagna skötsel- och uppföljningsinsatser samt tillsyn, intervall för genomförande och prioriteringsgrad på åtgärden: (1) Högsta prioritet; (2) Hög prioritet; (3) Lägre prioritet.

7 Referenser

- Andersson, L. 1995: *Översiktlig inventering och naturvärdesbedömning av Stora Gåsemossen och Klyftamon V om Bjursjöarna*. Länsstyrelsen Skaraborgs län. Intern rapport.
- Cederberg, B., Löfroth, M. 2000: *Svenska djur och växter i det europeiska nätverket Natura 2000*. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Gärdenfors, U., 2000: *Rödlistade arter i Sverige 2000*. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Länsstyrelsen Skaraborgs län, 1982: *Grusinventering i Skaraborgs län*. Meddelande 6/82.
- Länsstyrelsen Skaraborgs län, 1991: *Våtmarker i Skaraborgs län*. Meddelande 2/91.
- Naturvårdsverket, 1994: *Myrskyddsplan för Sverige*. Naturvårdsverket Förlag, 1994.
- Naturvårdsverket. 1997: *Svenska naturtyper i det europeiska nätverket Natura 2000*.
- Naturvårdsverket, 2000: *Områden av riksintresse för naturvård*. Registerblad.
- Nordiska ministerrådet, 1994: *Vegetationstyper i Norden*. Köpenhamn. Riksantikvarieämbetet. *Fornminnesregister, Lerdala socken*.
- Skogsstyrelsen. 1995: *Instruktion för Datainsamling vid inventering av nyckelbiotoper*. Jönköping.
- Strömberg, B. 1993: *Spåren efter Baltiska issjöns tappning*. – Skaraborgsnatur 30: 25-34. Falköping